

Írta: Szabó Livia – Tasi Krisztina

ÓVODAI INTEGRÁCIÓ

III. éves szociálpedagógus hallgatóként (Szent István Egyetem – Jászberényi Főiskolai Kar) gyakorlati feladataink egyike szociocsoport tervezése és megvalósítása volt. A mi célunk az integráció megvalósulásának nyomon követése, segítése lett. Gyakorlatunk helyszínéül szolgált a jászberényi Maci Alapítványi Óvoda, ahol az egyik csoportban kettős integráció (sérült és ép gyerekek, valamint vegyes életkorú csoportok) valósul meg. Erről, ill. az integráció „Maci Óvodabeli” megvalósulásáról kérdeztük Kohári Mártát, a csoport vezetőjét.

- *Hogyan fogalmaznád meg magát az integrációt?*

- Erre van egy nagyon jó definíció Csányi Yvonne nyomán, aki hallássérülteket kezdett el integrálni. Az integráció tulajdonképpen az egészséges és sérült gyerekek olyan együttnevelési formája, mely mindkét fél számára jó, pozitív hatású. Minél korábbi életszakaszban kezdődik el, annál jobb, mert a gyerek be-fogadóbb, alakíthatóbb, így óvodában sokkal könnyebb elkezdeni, mint iskolában. Fontos, hogy mindkét fél számára megfelelően fejlesztő legyen. Sérült gyermek számára miért fejlesztő? Azért, mert az ép mintát látja maga mellett, egy egészséges környezetet, beszélő, mozgó, játszó egészséges viselkedésmintákat hordozó gyerekeket. Ebből mindent magába szív, bár ez sérülésspecifikus is. Az ép gyerek számára pedig azért fejlesztő hatású, mert így az egész világot fogja birtokolni, minden nehézségével, de szépségével együtt is. Megtanulja azt, hogy vannak mások, más emberek, és hogy hogyan tud rajtuk segíteni. Tulajdonképpen ez is egyéni, mert a hosszú tapasztalat azt bizonyítja, hogy amelyik gyerekben egyébként is benne rejtőzik egy ilyen képesség, mint ahogy közülünk is az lesz gyógypedagógus, akinek nagyon ez a szíve vágya, az az első pillanattól kezdve aktív segítő – én így szoktam fogalmazni. Aki viszont passzívabb, idővel toleráns lesz, elfogadja, de az elfogadás mértéke egyéntől függ.

- *Ezt a toleranciát pedig, gondolom, lehet fejleszteni...*

- Mindenféleképpen igen. De ez egy nagyon érdekes dolog. Amikor a gyerek hallgatja a mesét, akkor egyfajta kettős tudatállapotban érzi magát. Tudja, hogy ez mese, de mégis azt hiszi, hogy valójában megtörténik. Ez is valahogy így van. Én direkt senkit nem irányítok ebből a szempontból, hanem próbálok olyan játéksituációt, vagy bármely más hétköznapi helyzetet teremteni, ahol a segítségadás spontán történik. Ez elég nehéz dolog, s lehet, hogy így megfoghatatlan, de a gyakorlatban látható, hogy sok ilyen adódik. Másrészt nagyon fontos a személyes példaadás. A dolog nyitja az, ahogy mi hozzáállunk, ők is ezt a mintát fogják átvenni. Azt szokták mondani, hogy a csoport mindig olyan, mint az óvónője, és ez egy kicsit így is van.

- *Térjünk rá a Maci óvodára. Hogyan alakult ki az integráció, mikor jött létre, hogyan, milyen szervezeti formában működik, kik voltak a kezdeményezők?*

- Nyolc évvel ezelőtt megalakult az óvoda, és utána kb. 2-3 évvel jelentkeztek az első sérült gyerekek. Létrejött a Fejlesztő Napköziotthon, tehát akkor már beindult egy részleges integráció. Ez azt jelenti, hogy átjöttek a halmozottan, súlyosan sérült gyerekek és kaptak az óvoda épületén belül egy külön helyiséget. Az udvaron, különböző ünnepek és közös megmozdulások alkalmával találkoztak az egészséges gyerekekkel. A teljes integráció akkor jött létre, amikor jelentkeztek az első szülők, hogy nem találtak megfelelő intézményt

gyermekük számára, akit a többi óvoda nem fogadott be, hisz nyilván nem volt szobatiszta, nem beszélt, nem tudott járni. Ide viszont jöhetett bárki. így kezdődött

- *Tehát a szülők kezdeményeztek?*

- Igen. Később, ahogy láttuk ezeket a problémákat, próbáltuk az integrációt tudatosabban alakítani. Én négy éve dolgozom itt, s mikor ide kerültem, voltak már a csoportban sérült gyerekek, de ez még nem volt kimondottan integrált csoport, csak itt nevelődtek és fejlődtek. Utána kezdtünk el gondolkodni, hogy csináljuk ezt tudatosan. Tartottunk több szülői értekezletet, meghívtunk pszichológusokat, gyógypedagógusokat, akik segítettek a feldolgozásban. Ez kb. 4-5 éve lehetett.

- *És ezt ki hagyta jóvá? Maga az óvoda, az alapítvány?*

- Így van, maga az alapítvány. Mi, azaz az itt dolgozók tanszabványának minden tagja elfogadta. A hivatalos formája pedig az alapító okiratba foglalás volt.

- *Milyen kezdeti nehézségek adódtak?*

- Sokféle volt, nem egyszerű dolog ez. Az első tulajdonképpen a szülőkkel kapcsolatos nehézség volt, attól a pillanattól kezdve, ahogy ezt kimondtuk. Volt két olyan szülő is, aki úgy gondolta, hogy inkább átkéri egy másik csoportba a gyermekét, gondolván, hogy ez a dolog esetleg „ragályos” is lehet. Nem gondolták jónak azt, hogy az ő gyerekek sérült gyerekekkel együtt nő fel, mert attól féltek, hogy a sérült gyerekek által hordozott viselkedésmintákat, és egyéb eltérő dolgokat átveszi az ép gyerek. Erre persze még soha nem volt példa. Attól senki nem lesz értelmileg sérült, hogy egy másikkal együtt van, ez nem egy fertőző betegség. De még csak arra sem volt példa, hogy viselkedésbeli dolgokat vettek volna át. Persze amíg van rá lehetőség – a helyhiány szempontjából – a szülő dönti el, hogy beadja-e gyermekét ebbe a csoportba, vagy sem. A csoportösszetételt arányosan próbáljuk megosztani. Elmondhatom, hogy a két szülőn kívül csak nagyon segítőkész és toleráns emberekkel találkoztam, akik maximálisan egyetértettek és természetesnek találták e dolgot.

- *Meg lehet azt figyelni, hogy induláskor több idegenkedő szülő volt, mint manapság pl. a média vagy egyéb tényező hatására?*

- Mindenképpen a média hatása is, de egy szülő nagyon jól megfogalmazta ezt annak idején. Azt mondta, hogy a gyereke változtatta meg őt is. Mert hisz mindenkiben volt egy kis tartózkodás, hogy vajon mi fog történni. De bíztak bennünk és a gyerekekben, látták, hogy nincsen eget verő probléma. A gyerek jól érzi magát, segítőkész és toleráns, a kis sérült gyerek is jól fejlődik. Így tulajdonképpen a szülő változtatta meg a saját szemléletét, hozzáállását.

- *Ők bejöhettek, megfigyelhetik a csoport működését?*

- Természetesen, mindig tartunk nyitott napokat, esetleg nyitott hetet. De ettől függetlenül is, ha ráér a szülő, bejöhet.

- *Akkor a sérült és az ép gyermek szülei is kommunikálhatnak egymással, és ezzel is csökkenhetnek a kétségek, súrlódások...*

- Igen, így van.

- *A támogatókról tudnál esetleg mondani valamit?*

- Ugyanazok voltak a támogatók, akik egyébként is működtetik az óvodát, az alapítványt, és a szülők. Pályázatokat rendszeresen írunk, pl. a Fogyatékos Gyerekek Közalapítványához. Nagyon sok eszközt, játékot így szereztünk meg.

- *Térjünk át a gyerekekre. Ők hogyan fogadták az integrációt?*

- Ők jól, ők a legjobban. Nem azt mondom, hogy nem volt súrlódás a gyerekek között, mert az egy túlidealizált kép lenne. Minden csoportban vannak konfliktusok, de arra ritkán volt még példa, hogy ez a sérült gyermek irányában történt volna. Nálunk a légkör általában

nyugodtabb volt. Sokkal toleránsabbak voltak, sokkal kevesebb volt a vita, a veszekedés. Ez egy olyan környezet, ami a gyermekben lévő képességeket mindenféleképpen felszínre hozza. Volt olyan kislány, aki belépett a csoportba, és az első, akit megszólított, egy közép súlyos értelmileg akadályozott kisfiú volt. Játszott vele, beszélgetett, stb. Ő a mai napig ilyen. Aztán volt egy igazi, belevaló, csintalan fiú, aki soha senkinek nem adta oda a játékát, kivéve annak az egykét sérült gyerkőcnek, akik az ő szíve csücskei voltak. Még a többieket is győzködte, hogy adják oda a játékaikat nekik, hisz előbb-utóbb úgyis megunják.

- *Milyen eddig elért eredményeket tudnál kiemelni?*

- A gyerekekkel elért dolgokat. Látom, hogy kikerülnek, nagyjából követjük az útjukat, vissza – visszajárnak, vagy elmegyünk az iskolába meglátogatni őket. Halljuk a Macisok hírért. A legfontosabb az, hogy ők milyen emberré válnak. És nyilván az is eredmény, hogy a főiskolások idejárnak.

- *Hogy tudunk rólatok...*

- Pontosan így van. A Főiskola, vagy a város, vagy más intézmények, akik integrálnak. Voltak itt látogatóban több helyről is. Konferenciákon veszünk részt rendszeresen, tudnak rólunk, ez azért nagy dolog.

- *Ez egy országos alapítvány, vagy csak itt, Jászberényben létezik?*

- Csak itt Jászberényben. Ez a Maci Alapítvány és Intézményei. Az óvoda és a Fejlesztő Napköziotthon alkotja az intézményeit.

- *És van kiépült kapcsolatrendszere...*

- Persze, mindenképpen, társintézményekkel. Más olyanokkal, akik integrált nevelést folytatnak, ill. sérülésspecifikusan, akik Down-szindrómás gyerekekkel foglalkoznak, az Autista Kutatócsoporttal is rendszeresen kapcsolatban állunk, és a Szakértői Bizottságok segítségét is rendszeresen igénybe vesszük.

- *Mit tudnál mondani a módszertani háttérrel, a csoport vezetésének feltételeiről?*

- Az integrációnak sok feltétele van, és ahhoz, hogy ez a legoptimálisabban fejlődjön, nagyon fontos a megfelelő létszám. Egyrészt a csoport, tehát a gyerekek létszáma és a felnőtt dolgozók létszáma. Mi négyen dolgozunk, a többi csoportban pedig hárman vannak. Dolgozik két óvónő (én, mint óvónő és gyógypedagógus), van egy gondozónőnk és egy dajka nénink. Bizony ez a négy ember maximálisan kell. A csoportlétszámot pedig próbáljuk maximalizálni. Most vagyunk 16-an, ez elég is bőven. Négy sérült gyerkőcünk van. Ez is a titok egyik nyitja, hisz nem szabad az aránynak felborulnia, mert akkor fordított integrációról lenne szó. Mindig sokkal kevesebb legyen a sérült gyerek, mint az egészséges. Itt maximum három – négy. Legfontosabb módszer: a differenciált tevékenységsszervezés, a drámajátékok és bizalomjátékok lehetőségeinek kihasználása.

- *És akik nem férnek be?*

- Igen, ez most már egy nehézség. A Fejlesztő Napköziotthonban, azaz a Bóbita csoportban halmozottan vagy súlyosabban sérült gyerekek vannak. Ahogy nőnek, látjuk, hogy ki az, akit már lehetne integrálni. De nem tudom áthozni, mert nem lehet. Ilyen esetekben inkább részlegesen átjár, hogy azért több lehetősége legyen a gyerekekkel való találkozásra. Pl. kijelölünk a héten 1-2 napot, vagy közösen jár velünk uszodába. Ezt viszont muszáj tartani, mert különben felborul a rend.

- *Akkor te óvó- és gyógypedagógusként vagy csoportvezető?*

- Tulajdonképpen igen, de a most májusban megszerzett diplomám előtt is ezt csináltam. Szakmailag fontos az, hogy mindig volt gyógypedagógus, akivel konzultálhattam, és tarthattam a kapcsolatot. Minden gyereknek van egyéni fejlesztési terve, amely azt tartalmazza, hogy abban az évben, abban az adott 1 hónapban – attól függően, hogy mennyi időre tervezzük meg – mi az a cél, amit kitűzöl magad elé a nevelésben, mit kell elérni

mindenféle képességterületről. Ezt mindig a gyógypedagógus állítja össze, de annak idején átjött hozzám és közösen beszéltük meg. Azon kívül a héten adott óraszámokban kapnak egyéni fejlesztést a gyógypedagógussal való kétszemélyes foglalkozás alatt. Gyógypedagógussal való kooperálásra most már nincs szükség, én készítem a gyerekek egyéni fejlesztési tervét, ennek az időbeli beosztása is elég nehéz. A gyógypedagógus mellett az óvónőnek, a logopédusnak, a szomatopedagógusnak is nagyon fontos szerepe van a munkálatokban. Úgyhogy ez mindig egy team-munka.

- *Beszéljünk a jelenlegi csoportról, annak összetételéről...*

- Most vagyunk 16-an, tulajdonképpen 18-an, de ebből két gyerek havonta csak pár napot szokott jönni. Ők Bécsben élnek, ott dolgoznak a szülők, viszont nagyon szeretnek ide járni! Tehát a papíron írt létszámunk 18 fő. A 16-ból van 3-4 sérült gyermekünk. Most ez az arány. Vannak 6-7 éves gyerekek, azaz a nagycsoportos korosztályból 6 fő, ami nagyon jó, mert ők már igazi segítők, rájuk már lehet számítani. Aztán vannak egészen picikék, 2 és fél évesek, mini csoportosak. Van középsúlyosunk is, aki ingázik, hisz már nem is olyan kicsi, de nem is olyan nagy. Idővel ő is meg fogja találni a helyét, nem lesz ebből gond. Úgyhogy nagyon vegyes a csoportösszetétel. Ez azért jó – gondolom én -, mert ez tényleg olyan, mint a valós élet: mindenféle.

- *Ez nekünk is érdekes, hisz amikor mi jártunk óvodába, külön kiscsoport, középcsoport és nagycsoport volt.*

- Igen, viszont ez sokkal fejlesztőbb hatású, éppen azért, amiért egy integrált csoport is. A nagy segít a kicsinek, toleránsabb lesz, a kicsi rengeteget tanul a nagytól stb. A pedagógus szemszögéből ez nyilván plusz munkát jelent. Ez a munka differenciált tevékenység szervezést és mikro csoportos foglalkoztatási formát igényel. Ez azt jelenti, hogy odapattanok ahhoz az egy-két gyerkőchöz, akik éppen együtt játszanak, és ott dolgoztatunk. Aztán megyek a többiekhez, és így tovább, de nagyon fontosak az egész csoportot egyszerre foglalkoztató játékok is.

- *Tehát így észrevétlenül a játékból fejlesztő tevékenység lesz...*

- Így van, pontosan. Persze azért van irányított, közös tevékenység is, majd ha jöttök, meglátjátok, de igazándiból a mikro csoportos foglalkoztatási forma a jellemző nálunk is. Minden játékból indul, és minden játékban végződik. A játéktevékenység az óvoda legfontosabb feladata a gondozás és nevelés mellett.

- *A csoportösszetételnél, a sérült gyerekek felvételénél figyeltek arra, hogy a fiú – lány arány megfelelő legyen?*

- Ha meg tudjuk oldani, akkor igen. Volt már olyan, hogy erre került sor, hisz ez is egy fontos szempont.

- *És az integrált csoport mindig is a delfin csoport volt?*

- Igen.

- *Milyen jövőbeli célokat tudnál megemlíteni? Mekkora ezek megvalósulási lehetősége?*

- Sok célunk van, hiszen mindig többre vágyik az ember, és mindig szeretne előbbre haladni. Jó lenne még rendezettebbé és tudatosabbá tenni ezt az egész munkát. Talán egy nevelési, fejlesztési csoporttervet összeállítani speciálisan az integrált csoport számára. Mert vannak eltérések, amikor nem tudunk feltétlenül a többi óvodai csoporthoz alkalmazkodni, és vannak olyan plusz lehetőségeink, amelyekre építve azért még ezt-azt jobbra lehetne formálni. Aztán még több kapcsolatot kellene kiépíteni. Valamint jó lenne, ha úgy össze tudnám rendezni a dolgokat, hogy mindenre jutna idő. Egyéni fejlesztésre, a többiekkel való foglalkozásra, mindenre.

- *És ennek megvan Magyarországon, a társadalomban, vagy így a szakmában a megfelelő háttere? A tervekhez található segítség, pl. szakirodalom formájában?*

- Sajnos a szakirodalom elég kevés. Integrációval, inkluzív neveléssel foglalkozó intézmény egyre több van, de könyvek, vagy nevelési segédanyag kevés áll rendelkezésünkre. Külföldi példákkal találkozhatunk leginkább, de ott olyan a személyi és tárgyi feltételrendszer, amit mi itt nem tudunk megvalósítani. De persze módszereket lehet onnan átvenni.

- *Mi sem nagyon találtunk irodalmat az integrált fejlesztés témában...*

- Igen, nagyon kevés anyag van. És azt hiszem, hogy országszerte mindenki, minden óvoda a saját tapasztalatai alapján, a helyi adottságokra és programokra szakosodva dolgozik. Ötleteket azonban lehet cserélni egymás között.

- *A kollégák közül tud valaki segíteni neked?*

- Nehéz olyan kollégát találni, aki alkalmas erre a munkára. Ez nagyon csúnyán hangzik, de emberek vagyunk. A mi csoportunkban nagyon sok pedagógus megfordult már, mert ez nem mindennapi munka. Nagyon nehéz és nyilván nem mindenki vállalja ezt fel, ami nem hiba, csak így alakult. Viszont ha az óvodai csoport két óvónője még egymás gondolatát is tudja, és nagyon jól tudnak együtt dolgozni, akkor semmi gond nem lehet.

- *Milyen nehézségek léphetnek fel a jövőben?*

- Remélem, hogy több már nem lesz... Például a létszám korlátozása, mert már lennének gyermekek, akiket át tudnék hozni. Nehézség lehet az, hogy nagyon széles skáláról kerülnek be a gyerekek, igen eltérő sérülésekkel. Nevelünk autizmussal élő kisgyereket, Down-szindrómás kisgyereket, mentálisan retardált, tehát értelmileg enyhén lemaradóit, vagy inkább problémás szociális háttérrel rendelkező gyereket. Megkönnyítené a munkát, ha egyfajta sérüléssel kellene foglalkoznunk, de ez nem feltétlenül szükséges. Viszont az autizmussal élők helyzete elég sürgetővé válik, ugyanis egyre több autista gyerek jön hozzánk. Ők egyéni, speciális fejlesztést igényelnek egy integrált programon belül. Közülük nem mindenki integrálható, integrációjukat nagyon át kell gondolni, és nagyon tartani kell a fejlesztési tervet. De egy külön csoport létrehozásához megint hely kell, ember kell, stb. Egyébként éppen az autisták integrációjától félnek a legjobban. Én erre azt szoktam mondani, hogy mi is az autizmus? A kommunikáció, a szocializáció, és a rugalmas, kreatív gondolkodás hiánya. Nem kommunikál, nem szocializált, akkor éppen azért próbáljam meg ép gyerekek közé vinni, mert ott a kommunikációra, szocializációra teljes, ép mintát kap. De ez nem egyszerű, nagyon sok buktatója van. Volt olyan autista gyerekünk, akit nem tudtunk integrálni, mert annyira speciális fejlesztésre volt szüksége. Azóta megfelelő helyre került, és nincsen semmi problémája.

- *Ez a beszoktatási időszakban derül ki?*

- Akkor ez még nem nagyon látszik, inkább később. Ez függ a sérüléstől, a gyerek személyiségétől, alkalmazkodási képességétől.

- *Mik a jelei annak, hogy valaki nem integrálható?*

- Zavarja a közösség, zavarja a nyüzsgés, a mozgás.

- *Sír, ordít?*

- Például igen. Vagy dühkitörései vannak. Úgy viselkedik, amelyből nyilvánvaló, hogy ez soha nem fog jól működni. Neki egy kisebb létszámú, szegregált csoportra van szüksége, részleges integrációval kísérve.

- *A jövőbeli céloknál említett másfajta szervezést úgy értetted, hogy több integrált csoport lehetne, és az egyik helyen ilyen, a másik helyen olyan sérüléssel foglalkoznátok?*

- Például igen, vagy ha nem is ennyire szétszedni, de lehetne több integrált csoport is. Valamennyire egyébként minden csoport integrált, pl. a Vakond csoportban is van egy Down-szindrómás kislány, de ilyen nagy számban csak nálunk működik.

- *Hogyan fogalmaznád meg ennek a szakmának a szépségét?*

- Nyilván azért csinálja az ember, mert látja, hogy hogyan nőnek fel a gyerekek a keze alatt. Bekerülnek 3 évesen, kikerülnek 6-7 évesen, és ez idő alatt annyi szépséget, tudást halmoznak fel magukban. Ez nyilván nemcsak a mi érdekünk, hanem a szülőé, családé és mindenkié. Különösen az integrált nevelés esetében érzem azt, hogy ezért az egyért éri meg csinálni. Látom, hogy mennyit változtak. Messziről meg lehet ismerni a Delfin csoportosokat, mert odamegy, segít, és nem löki el azt a másikat. Kedves hozzá, megáll egy pillanatra, türelmesebb. Az, hogy a sérült gyermekekkel mekkora eredményeket érünk el, fantasztikus. Sokkal jobb, fejlesztőbb hatású, mintha szegregált környezetben lennének, de ennek sok feltétele van, tehát nem azt mondom, hogy most minden sérült gyereket integráljunk. Egyébként van külföldi példa a súlyosan, vagy halmozottan sérültek integrációjára is, csak éppen nem feltétlenül egészséges környezetben, hanem enyhébben sérültek között.

- *Köszönjük a beszélgetést, és további jó munkát kívánunk!*